

generali-galerija.si

JANEZ BERNIK

ZAPISI SPOMINA

17. 9. – 4. 12. 2026

JANEZ BERNIK ZAPISI SPOMINA

Tokratna razstava v Generali galeriji je posvečena 10. obletnici smrti akademskega slikarja Janeza Bernika, enega najpomembnejših in najvidnejših ustvarjalcev slovenske umetnosti 20. stoletja. Razstava kronološko prikazuje umetnikov opus med letoma 1961 in 2004; od obdobja letizma in ciklusa »Kamen – kruh« do poznih del, kot je »Petinpetdeset let prepozna izjava«, ki raziskuje kolektivno travmo in katarzo. Iz obdobja letizma ožrorna ciklusa Pisma, ki je zaznamoval prvo polovico 60. let prejšnjega stoletja, so na ogled umetniško delo iz leta 1961 in tri dela iz leta 1964. Bernik je v tem obdobju v svoja dela vključeval črke, arhaične zapise, šifre, pismenke, besede in številke, ki so postale vizualni znaki. Ti zapisi, ki so namenoma neberljivi, delujejo kot nekašni arheološki ostanki človeške civilizacije. Ustvarjanje »pisma«, ki ga ni mogoče prebrati, predstavlja eksistencialno potrebo človeka, da pusti svojo sled, četudi bo ta časoma zbledela ali ostala nerazumljena.

V umetnikovem koloritu v tem obdobju prevladujejo zemeljski toni, rjava, črna in rdeča.

V letih 1975 in 1977 se je Bernik premaknil proti novim arhetipskim simbolom v ciklusu Kamen – kruh. V njegovem opusu se pojavi motivika kruha, kama in človeške roke, ki nosijo globoke simbolne pomena v slovenskem izročilu in kulturi. Ikongrafija kruha kot simbola življenja, preživetja in sakralnosti ter podoba kama kot prispodobе trdnosti in trdnosti. Razstavljena dela iz tega obdobja kažejo, kako močno se je slikarstvo formalno in estetsko povezovalo z umetnikovim takratnim grafičnim raziskovanjem. Podobe na platnih so upodobljene skoraj fotografsko realistično, izbiščeno in brez odvečnih elementov. Poudarek je na enem ali dveh osrednjih simbolih, postavljenih v prazen, namišljen prostor.

Za to obdobje je značilen umik od temnejših in ekspresivnih barv. Barvna paleta postane svetlejša – ploskve so bolj definirane, barva pa postane neposredni nosilec svetlobe. Ciklus Kamen – kruh predstavlja ključen most med zgodnjim modernizmom in poznim obdobjem, ko so v osemdesetih letih v ospredje spetili krščanski simboli in eksistencialni cikli.

Na sliki z naslovom Nimbus iz leta 1976 je umetnik naslikal globoko moder oziroma temen nevihtni oblak (nimbus). Podoba ne pomeni oblaka kot vremenskega pojava, temveč simbolizira prisotnost svetega, nosi upanje in prinaša močnost odrešitve. Oster barvni kontrast med temno maso in svetlim obzorjem ponazarja Bernikov večni dialog med zemeljskim trpljenjem (temo) ter iskanjem duhovne luči, transcendenco in upanja (svetlobe). Če je umetnik v ciklusu Kamen – kruh upodabljal bazično in materialno – zemljo, je v sliki Nimbus pogled usmeril in premaknil nazaj. V nematerialno, v svetlobo, ki se dviga nad minljivo človeško naravo in išče stik z večnostjo. Za to obdobje so značilni nežni nanosi barve s svetlečimi poudarki.

Bernikovo slikarstvo okoli leta 2000 je izjemno ponotranjeno, mistično in eksistencialno. Na sliki Brez naslova (iz obdobja okoli leta 2000) je upodobljen stoječi Kristus. Osrednji motiv kroga deluje kot središče, na čigar obrisu stojijo Kristus ter svetel in temen globi, ki se subtilno povezujejo v sklenjeno celoto. Umetnik je upodobil kontrast med temo in svetlobo – med zgornjim temnim ozadjem, bleščečo belo podobo Kristusa in spodnjimi zemeljskimi toni. Ta dualnost se zrcali tudi v golobih: svetli prinaša simboliko Svetega Duha in čistega upanja, medtem ko temni uteleša senco, slutnjo usode, dvom ali zemeljske poudarki.

Delo Brez naslova, ki je datirano s 14. 8. 2000, lahko razumemo kot prispodobu umetnikove lastne življenjske in ustvarjalne poti. Umetnik se po desetletjih raziskovanj umirjeno ozira proti koncu življenjske poti. Upodobljen je kot človek – nomad s palico – popotnik, ki išče smisel življenja in se hkrati sooča z osamljenostjo. Palica mu je edina opora. Ponazarja simbol vene, usode in vztrajanja na življenjski poti, polni ovir in težav. Popotnik lahko spominja na Janeza Krstnika ali romarja, ki hodi proti krogu večnosti, k svetlobi.

V tem obdobju barvna paleta postane asketska in monokromna. Figure niso več naslikane z anatomsko potlačeno. Bernik zavestno preide v tako imenovano estetsko grobega, slika celo z levo roko ali miže, da potlačim vidljive prvinsko, surovo energijo. Prevladujejo zemeljski, rjavi, sivi, beli in temni toni.

Pomembno mesto na razstavi ima monumentalno delo z naslovom Petinpetdeset let prepozna izjava, ki je nastalo med letoma 2001 in 2004. Nastalo je ob deseti obletnici slovenske osamosvojitve in odpira težka vprašanja o povojnih pobojih, razkolu družbe in kolektivni travmi. Umetnik, ki je bil priča drugi svetovni vojni, je čutil dolžnost, da skozi umetnost spregovori o teh narodnih ranah. Slikarska govorica na sliki utripa v ekspresivni silovitosti, ki jo umetnik narekuje z ostrimi, sunkovitimi potezami. Silka je prepletena s sakralnimi simboli – trnjeva krona, križ, pribite in zveržene roke, ki so simbol štirih vojn in narodnega razkola. Nasipne linije so prispodobu kraških brez en in grobišč. Roke z razprtimi prsti delujejo kot arhetip nemočnega posameznika sredi zgodovinskega pretresa.

Barvna lestvica sega od umazano bele, sive in črne do prevladujoče rdeče. Ta kombinacija barv združuje simbole življenja, smrti, revolucije, očiščenja in upanja na katarzo. Končno sporočilo umetnika je metafizična in duhovna pomiritev; prek trpljenja išče očiščenje in narodno spravo.

S tem umetniškim delom se Bernik neposredno navezuje na Picassovo Guernico s simbolom trpljenja in človeške tragedije.

Janez Bernik je s svojimi platni ustvaril prostor, kjer se surovost materije sreča s čistostjo duha, s čimer se njegovo slikarstvo sklene kot brezčasna podoba človeškega upanja in blivanskega dostojanstva. Kljub teži materialnega sveta v njegovi slikarski govorici vedno prevlada subtilna luč odrešitve.

ŽIVLJENJEPI

Janez Bernik se je rodil 6. septembra 1933 v Ouncjeh pri Ljubljani. Po končani osnovni in nižji srednji šoli v Šerfidu se je vpisal na Šolo za umetno obrt (pozneje preimenovano v Šolo za oblikovanje) v Ljubljani. Že po tretjem letniku je opravil sprejemni izpit na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je leta 1955 diplomiral iz slikarstva. Dve leti pozneje je prav tam končal tudi slikarsko specialko. Sočasno je obiskoval tudi grafično specialko, ki jo je zaključil leta 1958 pri profesorju Božidarju Jakcu.

Kot stipendist francoske vlade je leta 1959 svoje znanje izpopolnjeval v ateleju Johnninja Friedlaenderja v Parizu. Bil je vsestranski umetnik. Ukvarjal se je s slikarstvom, kiparstvom, z grafiko, ilustracijo, s tapiserijo, knjižno opremo in poezijo.

Na Akademiji za likovno umetnost je deloval od leta 1976, ko je postal predstojnik oddelka za slikarstvo ter leta 1979 redni profesor za risanje in slikanje, do upokojitve leta 1996.

Leta 1996 je za pedagoško delo prejel svečano listino – zlato plaketo Univerze v Ljubljani.

Janez Bernik velja za vodilnega predstavnika moderne likovne umetnosti, ki se je v svojem ustvarjanju sprva zapisoval vplivom informela. Pozneje so se v njegovih delih začele pojavljati pismenke in znaki oziroma tako imenovani letizem. Sredi 60. let prejšnjega stoletja so v njegovo delo vstopili znaki nove figuralka. S figuralnimi motivi se je začel intenzivneje ukvarjati v 60. letih prejšnjega stoletja.

Imel je številne samostojne, skupinske in mednarodne razstave doma ter po svetu.

Bil je ustanovni član Grupe 69 in je sodeloval na vseh njenih razstavah.

Bil je tudi eden od podpisnikov pobude za ustanovitev Nove revije in pozneje član njenega uredniškega odbora ter sooblikovalce številnih njenih izdaj.

Za svoje ustvarjanje je prejel veliko priznanj in nagrad, več kot 40, med drugim nagrado Prešernovega sklada, Jakopičovo nagrado, Prešernovo nagrado za življenjsko delo, Herderjevo nagrado na Dunaju, državno odlikovanje Zlati častni znak svobode Republike Slovenije, veliko nagrado za grafiko v Tokiu, Sao Paulu, Seulu in v Ljubljani, Častno nagrado za grafiko v Krakovu, posebno častno nagrado za grafiko v Benetkah, zlato medaljo za slikarstvo v Rimu ter številne druge.

Njegova dela lahko zasledimo v vseh uglednih galerijskih zbirkah v Sloveniji in v glavnih mestih bivše Jugoslavije ter v uglednih svetovnih inditacijah, kot so Albertina na Dunaju, Tate Gallery v Londonu, Narodna galerija v Pragi, Kunsthalle Nürnberg, Galleria Nazionale d'Arte Moderna v Rimu, Museum of Modern Art v New Yorku in San Franciscu, Nacionalni muzej v Tokiu, muzeji moderne umetnosti v Buenos Airesu, Rio de Janeiru, São Paulu ...

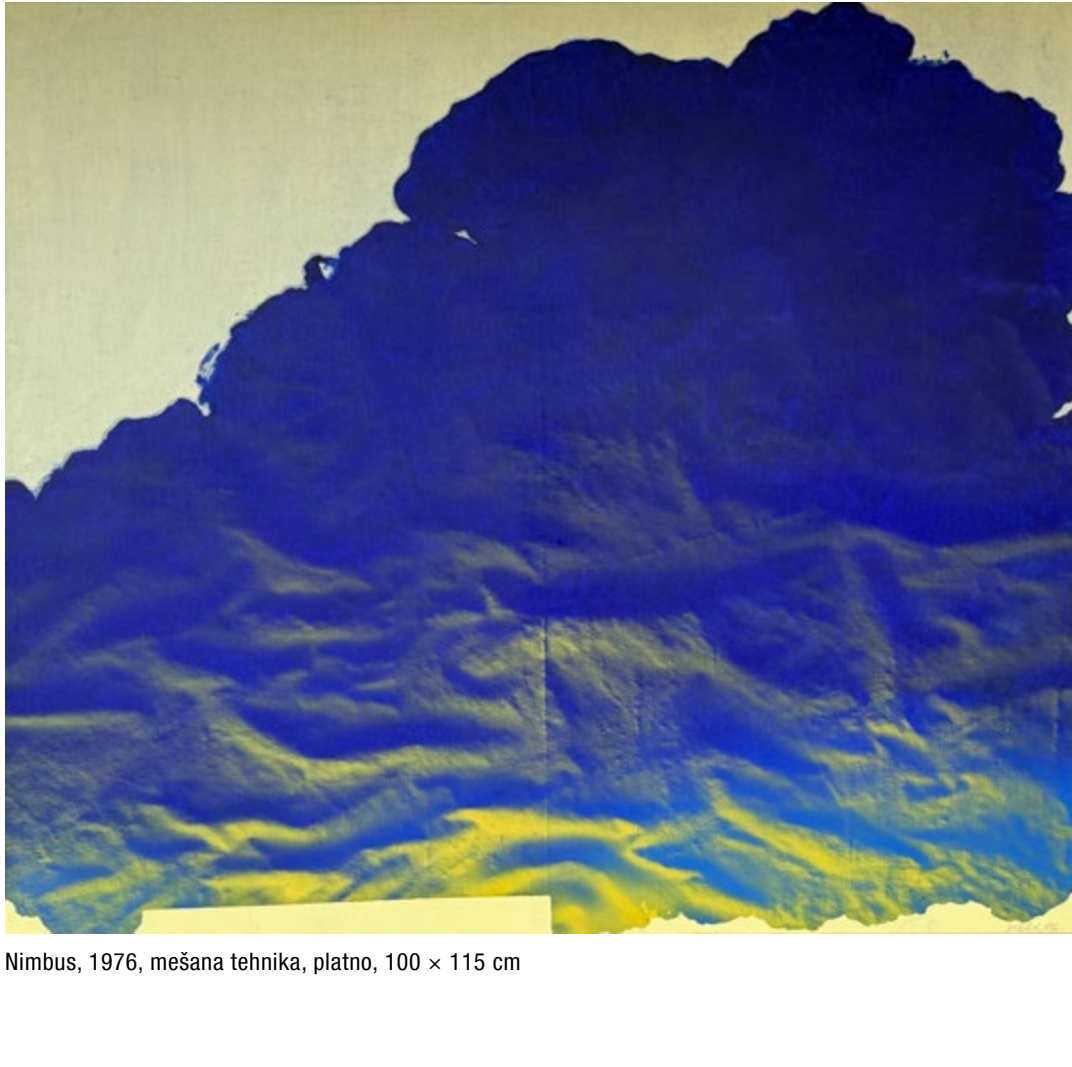
Petra Bizilj Silva, kustosinja razstave

Razstavo poklanjamo idejno očetu galerije, Matjažu Gantarju, ki je bil velik ljubitelj akademskega umetnika Janeza Bernika.

Vsa razstavljena dela je galeriji prijazno posodila umetnikova nečakinja Romana Bernik Gostič. Iskreno se ji zahvaljujem za neprecenljivo pomoč pri pripravi razstave.

Petinpetdeset let prepozna izjava, 29. 11. 2001–21. 11. 2004, akril, vezana plošča, 172,5 × 223 cm

Nimbus, 1976, mešana tehnika, platno, 100 × 115 cm

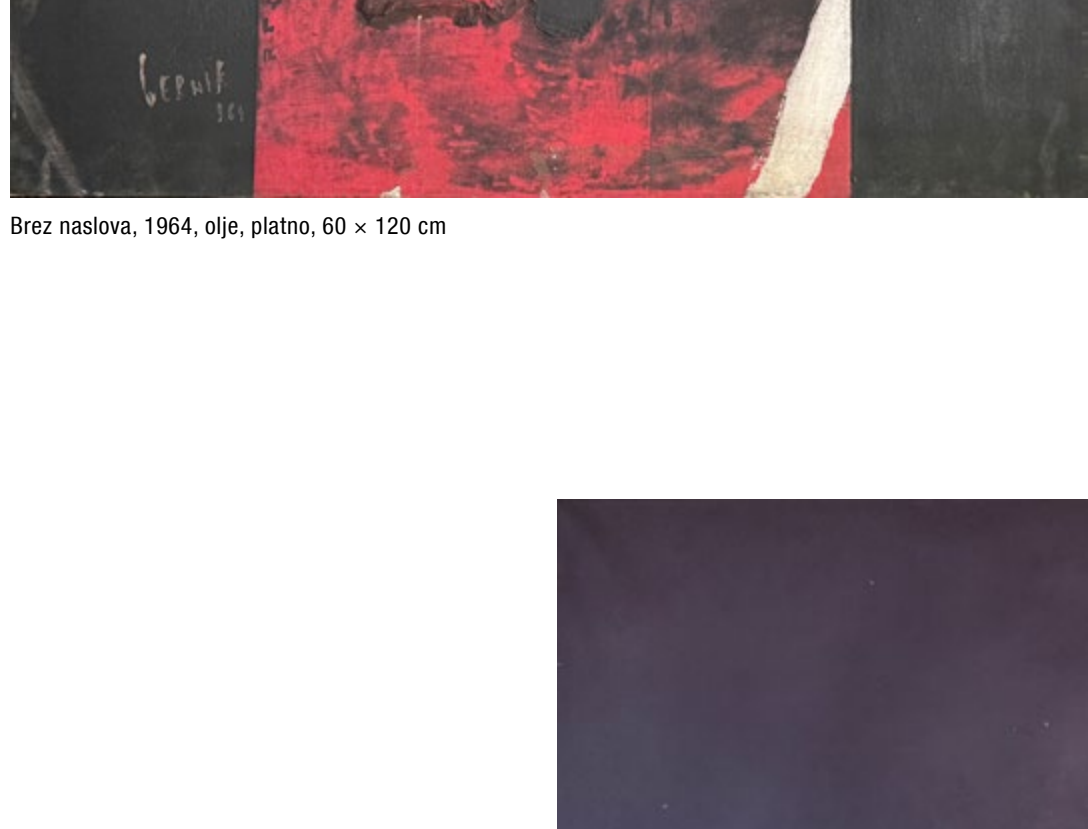
Brez naslova, 14. 8. 2000, akril, platno, 190 × 137 cm

Kamen – Kruh, 1976–1986, akril, platno, 138 × 160 cm

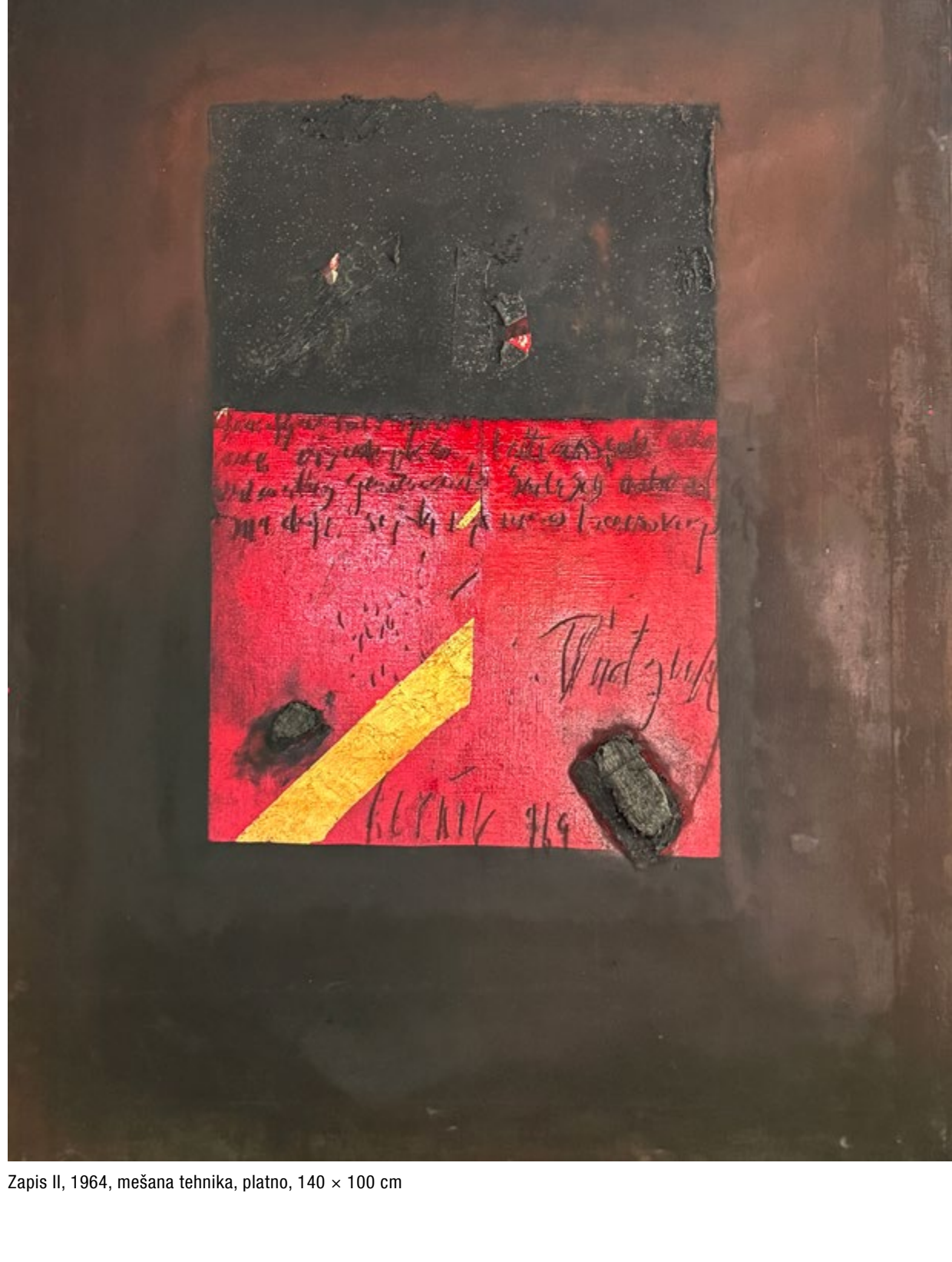
Zapis I (Pismo), 1964, mešana tehnika, platno, 140 × 130 cm

Brez naslova, 1964, olje, platno, 60 × 120 cm

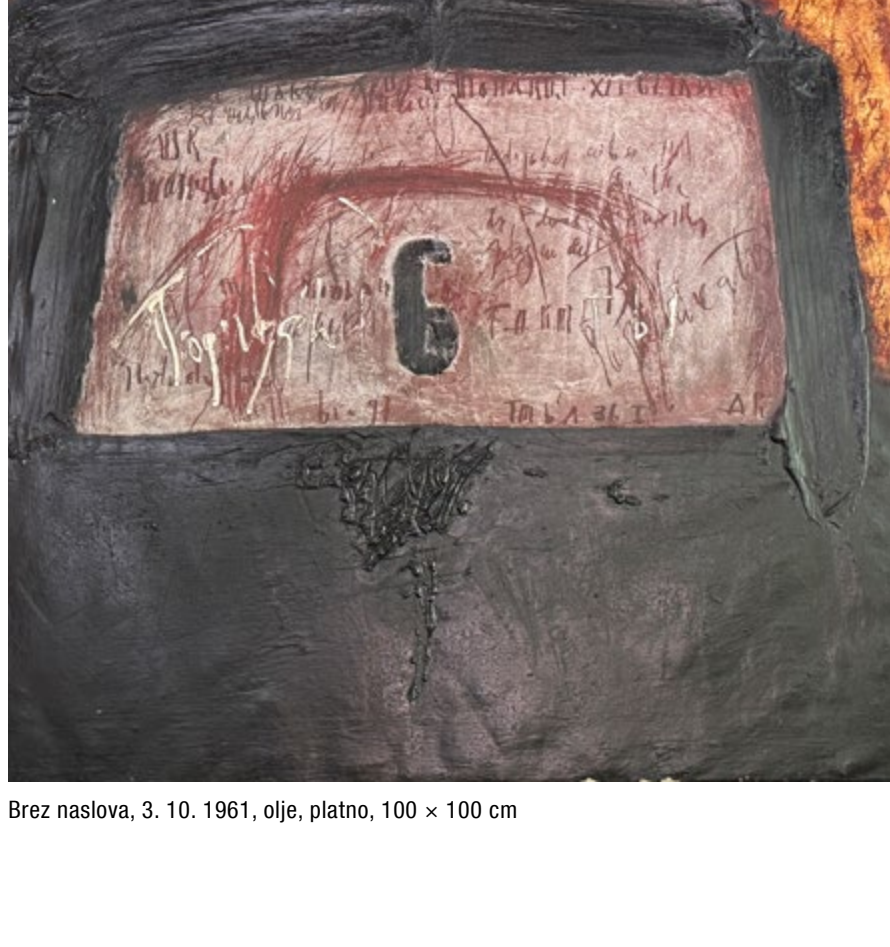
Brez naslova, ok. 2000, akril, platno, 230 × 190 cm

Zapis II, 1964, mešana tehnika, platno, 140 × 100 cm

Brez naslova (Kamen), 1976, akril, platno, 121,3 × 131,5 cm

Brez naslova, 3. 10. 1961, olje, platno, 100 × 100 cm

Brez naslova, ok. 1969, mešana tehnika, platno, 200 × 140 cm